Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 21 juni 2012 *

”Domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område — Förordning (EG) nr 44/2001 — Tillämpning i tiden — Verkställighet av en dom som meddelats innan den stat där verkställighet begärs hade anslutit sig till Europeiska unionen”

I mål C-514/10,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Nejvyšší soud (Republiken Tjeckien) genom beslut av den 13 oktober 2010, som inkom till domstolen den 2 november 2010, i målet

Wolf Naturprodukte GmbH

mot

SEWAR spol. s r.o.,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden K. Lenaerts samt domarna J. Malenovský, R. Silva de Lapuerta, G. Arestis och D. Šváby (referent),

generaladvokat: P. Cruz Villalón,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Tjeckiens regering, genom M. Smolek och J. Vláčil, båda i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom T. Henze, i egenskap av ombud,

— Lettlands regering, genom M. Borkoveca och A. Nikolajeva, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom A.-M. Rouchaud-Joët och M. Šimerdová, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 2 februari 2012 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: tjeckiska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 66.2 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Wolf Naturprodukte GmbH (nedan kallat Wolf Naturprodukte) som är ett bolag med hemvist i Graz (Österrike) och SEWAR spol. s r.o. (nedan kallat SEWAR), med hemvist i Šanov (Tjeckien), angående erkännande och verkställighet i Tjeckien av en dom som meddelats i Österrike.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätten

3 Skäl 5 i förordning nr 44/2001 har följande lydelse:

”Den 27 september 1968 ingick medlemsstaterna, inom ramen för artikel 293 fjärde strecksatsen i fördraget, Brysselkonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område [EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30], senare ändrad genom konventioner om nya medlemsstaters anslutning till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen). Den 16 september 1988 ingick medlemsstaterna och Efta-staterna Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område [EGT L 319, s. 9, nedan kallad Luganokonventionen], som är en parallellkonvention till 1968 års Brysselkonvention. En revidering av konventionerna har företagits, och rådet har nått enighet om innehållet i den reviderade versionen. Kontinuiteten i revideringsarbetet bör inte brytas.”

4 Skäl 19 i förordningen har följande lydelse:

”Kontinuiteten mellan Brysselkonventionen och denna förordning bör säkerställas, och övergångsbestämmelser bör därför införas. Likaså måste kontinuitet råda när det gäller EG-domstolens tolkning av bestämmelserna i Brysselkonventionen, och 1971 års protokoll bör därför fortsätta att också tillämpas på de fall som har anhängiggjorts när förordningen träder i kraft.”

5 I artikel 4.1 i förordningen stadgas följande:

”Om svaranden inte har hemvist i en medlemsstat bestäms domstolarnas behörighet i varje medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lag, om inte annat följer av bestämmelserna i artiklarna 22 och 23.”

6 I artikel 26 i denna förordning föreskrivs följande:

”1. Om talan väcks vid en domstol i en medlemsstat mot en svarande som har hemvist i en annan medlemsstat, och svaranden inte går i svaromål, skall domstolen självmant förklara sig obehörig, såvida den inte är behörig enligt bestämmelserna i denna förordning.

2. Domstolen skall låta handläggningen av målet vila till dess att det har klarlagts att svaranden har haft möjlighet att få del av stämningsansökan eller motsvarande handling i så god tid att han kunnat förbereda sitt svaromål eller att alla nödvändiga åtgärder för detta syfte har vidtagits.

…”

7 Artikel 66 i förordningen har följande lydelse:

”1. Bestämmelserna i denna förordning skall tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts och på officiella handlingar (*actes authentiques*) som har upprättats eller registrerats efter förordningens ikraftträdande.

2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes innan förordningen trädde i kraft skall dock domar som meddelas efter denna tidpunkt erkännas och verkställas enligt kapitel III,

a) om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes efter Bryssel- eller Luganokonventionens ikraftträdande både i ursprungsmedlemsstaten och i den medlemsstat där verkställighet begärs,

b) i alla andra fall om domstolens behörighet grundade sig på bestämmelser som överensstämde med bestämmelserna antingen i kapitel II eller i en konvention som ingåtts mellan ursprungsmedlemsstaten och den stat där verkställighet begärs och som gällde när förfarandena inleddes.”

8 I artikel 76 i samma förordning föreskrivs följande:

”Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2002.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i medlemsstaterna i enlighet med Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.”

Tjeckisk rätt

9 Enligt 37 § 1 i Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (lag om internationell privat- och processrätt, nedan kallad ZMPS), har ”tjeckiska domstolar behörighet i tvister som avser egendom om de är behöriga enligt tjeckisk lagstiftning”.

10 I 63 § i ZMPS föreskrivs följande:

”Avgöranden från domstolar i utlandet inom de rättsområden som anges i 1 § … är verkställbara i Republiken Tjeckien i den mån de har vunnit laga kraft enligt intyg från behörig utländsk myndighet och har erkänts av tjeckoslovakiska myndigheter.”

11 I 64 § ZMPS anges vidare följande:

”En utländsk dom kan varken erkännas eller verkställas när

…

c) den part i förfarandet mot vilken domen ska erkännas inte har beretts tillfälle att i vederbörlig ordning delta i förfarandet vid den utländska domstolen, särskilt om denne inte personligen delgavs stämningsansökan eller kallelsen till förhandlingen, eller om svaranden inte personligen delgavs stämningsansökan,

…

e) det inte föreligger någon ömsesidighet vid erkännande och verkställighet av domar. Ömsesidighet krävs emellertid inte om den utländska domen inte avser en tjeckisk medborgare eller en tjeckisk juridisk person.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

12 Genom dom av den 15 april 2003 ålade Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (regional tvistemålsdomstol i Graz, Österrike) bolaget SEWAR att betala en fordran som Wolf Naturprodukte hade gentemot SEWAR.

13 Den 21 maj 2007 vände sig Wolf Naturprodukte till Okresní soud ve Znojmě (distriktsdomstol i Znojmo, Tjeckien) och begärde att domen skulle förklaras verkställbar i Tjeckien samt att SEWAR:s tillgångar skulle beläggas med kvarstad. Till stöd för sin ansökan om verkställighet åberopade Wolf Naturprodukte bestämmelserna i förordning nr 44/2001.

14 Okresní soud ve Znojmě avslog ansökan genom beslut av den 25 oktober 2007 och angav som skäl att förordning nr 44/2001 endast är bindande för Republiken Tjeckien efter den tidpunkt då landet anslöt sig till Europeiska unionen, nämligen den 1 maj 2004. Med tillämpning av ZMPS slog Okresní soud ve Znojmě fast att den österrikiska domen inte uppfyllde kraven för att erkännas och verkställas i Tjeckien. Dels rörde det sig om en tredskodom, och av utredningen i målet framgick att SEWAR inte hade beretts tillfälle att på ett ändamålsenligt sätt delta i förfarandet. Dels var kravet på ömsesidighet beträffande erkännande och verkställighet av domar mellan Republiken Tjeckien och Republiken Österrike inte uppfyllt.

15 Wolf Naturprodukte överklagade detta beslut vid Krajský soud v Brně (regional domstol i Brno, Tjeckien), som ogillade överklagandet den 30 juni 2008 och fastställde beslutet från domstolen i första instans.

16 Wolf Naturprodukte överklagade detta avgörande vid Nejvyšší soud (Republiken Tjeckiens högsta domstol) och yrkade att det skulle upphävas. Företaget gjorde gällande att förordning nr 44/2001 skulle förklaras bindande för samtliga medlemsstater från och med den tidpunkt då förordningen trädde i kraft, nämligen den 1 mars 2002.

17 Nejvyšší soud bedömde att det utifrån ordalydelsen av artikel 66 i förordningen inte var möjligt att med säkerhet fastställa förordningens tidsmässiga tillämpningsområde. Denna domstol beslutade därför att målet skulle vilandeförklaras och att följande fråga skulle hänskjutas till Europeiska unionens domstol för ett förhandsavgörande:

”Ska artikel 66.2 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 … tolkas så, att en förutsättning för förordningens tillämpning är att den vid tidpunkten då en dom meddelas hade trätt i kraft både i den stat vars domstol meddelade domen och i den stat där en part ansöker om att denna dom ska erkännas och verkställas?”

Prövning av tolkningsfrågan

18 Nejvyšší soud har ställt förevarande fråga för att få klarhet i huruvida artikel 66.2 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att en förutsättning för förordningens tillämplighet vid erkännande och verkställande av domar är att den, vid den tidpunkt då domen meddelades, hade trätt i kraft både i ursprungsmedlemsstaten och i den medlemsstat där domen görs gällande.

19 Förordning nr 44/2001 har ersatt Brysselkonventionen i förhållandena mellan samtliga medlemsstater, med undantag av Konungariket Danmark, och trädde enligt dess artikel 76 i kraft den 1 mars 2002. I de stater som i likhet med Republiken Tjeckien anslöt sig till unionen den 1 mars 2004, trädde förordningen emellertid, såsom generaladvokaten har framhållit i punkt 25 i sitt förslag till avgörande, i kraft först på anslutningsdagen.

20 Det framgår bland annat av skäl 19 i förordning nr 44/2001 att kontinuiteten mellan Brysselkonventionen och förordningen bör säkerställas. Unionslagstiftaren har för detta syfte infört övergångsbestämmelser i artikel 66 i denna förordning.

21 Enligt artikel 66.1 i förordningen ska dess bestämmelser endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts efter förordningens ikraftträdande. Denna princip reglerar likaväl frågan avseende domstols behörighet som bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar.

22 I artikel 66.2 i förordning nr 44/2001 föreskrivs emellertid, med avvikelse från denna princip, att förordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet kan tillämpas på domar som meddelats efter det att den trädde i kraft genom förfaranden som inletts före denna tidpunkt, om gemensamma behörighetsregler var tillämpliga i båda de berörda medlemsstaterna eller om domstolen i ursprungsmedlemsstaten har grundat sin behörighet på bestämmelser som liknar bestämmelserna i kapitel II i förordning nr 44/2001.

23 Varken punkt 1 eller punkt 2 i artikel 66 i förordning nr 44/2001 anger emellertid om begreppet ikraftträdande, som vid tillämpningen av denna artikel bör tolkas på samma sätt, hänvisar till tidpunkten då förordningen trädde i kraft i den stat där domen meddelades, det vill säga ursprungsstaten, eller i den stat där det ansöks om erkännande och verkställighet, det vill säga den stat där domen görs gällande.

24 Bestämmelserna i förordning nr 44/2001 vittnar om att det föreligger en nära anknytning mellan reglerna om domstols behörighet i kapitel II i förordningen och dem om erkännande och verkställighet av domar i kapitel III.

25 Reglerna om domstols behörighet respektive de om erkännande och verkställighet av domar i förordning nr 44/2001 utgör nämligen inte avgränsade och fristående regelsamlingar, utan är nära förbundna med varandra. Såsom domstolen redan har slagit fast motiveras det förenklade förfarande i fråga om erkännande och verkställighet som föreskrivs i artikel 33.1 i nämnda förordning – enligt vilken en dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas, och som med tillämpning av artikel 35.3 i princip innebär att det inte görs någon prövning av huruvida ursprungsmedlemsstatens domstol var behörig – av det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna och i synnerhet av det förtroende som domstolen i den stat där domen görs gällande har för domstolen i ursprungsstaten mot bakgrund av bland annat behörighetsreglerna i kapitel II i förordningen (yttrande nr 1/03 av den 7 februari 2006, REG 2006, s. I-1145, punkt 163).

26 Såsom domstolen har påpekat vad avser Brysselkonventionen, vars tolkning även i princip gäller för förordning nr 44/2001 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 oktober 2011 i mål C-406/09, Realchemie Nederland, REU 2011, s. I-9773, punkt 38), är det på grund av de garantier som svaranden beviljas i det ursprungliga förfarandet som konventionen, i avdelning III, är mycket liberal vad gäller erkännande (dom av den 21 maj 1980 i mål 125/79, Denilauler, REG 1980, s. 1553, punkt 13; svensk specialutgåva, volym 5, s. 197). Av den rapport som P. Jenard lagt fram angående Brysselkonventionen (EGT C 59, 1979, s. 1, 46) framgår nämligen att ”de klara behörighetskriterier som införts i avdelning II och de garantier som en utebliven svarande har enligt artikel 20 i denna avdelning, innebär att det inte längre krävs att den domstol till vilken en ansökan om godkännande eller verkställighet inges prövar ursprungsdomstolens behörighet” (ovannämnda yttrande nr 1/03, punkt 163).

27 Av det ovanstående följer att tillämpningen av förordningens regler om förenklat förfarande för erkännande och verkställighet – vilka särskilt syftar till att skydda sökanden genom att denne ges möjlighet att få till stånd en snabb, säker och effektiv verkställighet av den dom som meddelats i ursprungsmedlemsstaten – endast är motiverad i de fall den dom som ska erkännas eller verkställas har meddelats i enlighet med behörighetsreglerna i förordningen. Dessa behörighetsregler syftar till att skydda svarandens intressen, bland annat genom att denne i princip kan ställas inför rätta i en annan medlemsstat än den där han eller hon har hemvist endast enligt de särskilda behörighetsreglerna i artiklarna 5–7 i denna förordning.

28 Vad däremot gäller en sådan situation som den här aktuella – där svaranden har hemvist i en stat som ännu inte var medlem i unionen, vare sig när förfarandet inleddes eller då domen meddelades, varför denne vad gäller tillämpligheten av förordning nr 44/2001 ska anses ha hemvist i ett tredjeland – kan

den avvägning av parternas intressen som föreskrivs i förordningen och som beskrivs ovan i punkt 27 inte längre säkerställas. Om svaranden inte har hemvist i en medlemsstat ska domstols behörighet nämligen enligt artikel 4.1 i förordning nr 44/2001 bestämmas i enlighet med ursprungsstatens lag.

29 Förordning nr 44/2001 innehåller för övrigt vissa mekanismer som under det inledande förfarandet i ursprungsstaten ska säkerställa skyddet för svarandens intressen, men dessa är endast tillämpliga när svaranden har hemvist i en av unionens medlemsstater.

30 I artikel 26.1 i förordning nr 44/2001 föreskrivs att ”[o]m talan väcks vid en domstol i en medlemsstat mot en svarande som har hemvist i en annan medlemsstat, och svaranden inte går i svaromål, skall domstolen självmant förklara sig obehörig, såvida den inte är behörig enligt bestämmelserna i denna förordning”.

31 Det följer vidare av artikel 26.2 i förordning nr 44/2001 att den domstol som ska pröva en talan ska låta handläggningen av målet vila till dess att det har klarlagts att den uteblivna svaranden har haft möjlighet att få del av stämningsansökan eller motsvarande handling i så god tid att han eller hon kunnat förbereda sitt svaromål, eller att alla nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits (se dom av den 14 december 2006 i mål C-283/05, ASML, REG 2006, s. I-12041, punkt 30).

32 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att den dom som görs gällande var en tredskodom. Det kan därmed antas att svaranden, som inte kunde dra nytta av de skyddsmekanismer som föreskrivs i artikel 26 i förordning nr 44/2001 eftersom Republiken Tjeckien ännu inte hade anslutit sig till unionen vid den tidpunkt då domen meddelades i ursprungsmedlemsstaten, inte hade beretts tillfälle att på ett ändamålsenligt sätt delta i förfarandet med beaktande av att domen meddelades samma dag som svaranden delgavs stämningsansökan.

33 Det följer således såväl av bakgrunden till artikel 66 i förordning nr 44/2001, som av dess syfte och systematik, att begreppet ikraftträdande i den mening som avses i denna bestämmelse ska anses utgöra den tidpunkt från och med vilken förordningen tillämpas i båda de berörda medlemsstaterna.

34 Den fråga som ställts ska således besvaras enligt följande. Artikel 66.2 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att en förutsättning för förordningens tillämplighet vid erkännande och verkställighet av domar är att den, vid den tidpunkt då domen meddelades, hade trätt i kraft både i ursprungsmedlemsstaten och i den medlemsstat där domen görs gällande.

Rättegångskostnader

35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 66.2 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att en förutsättning för förordningens tillämplighet vid erkännande och verkställighet av domar är att den, vid den tidpunkt då domen meddelades, hade trätt i kraft både i ursprungsmedlemsstaten och i den medlemsstat där domen görs gällande.

Underskrifter